25.1.2019 Dnro 502/93/2019

Eduskunnan hallintovaliokunta
Hav@eduskunta.fi

sähköpostinne 17.1.2019

HE 284/2018 vp koskien esitystä laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta

Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavan.

Yleiset kommentit

Lakiesityksen perustavoitteet julkishallinnon tiedonhallinnan kehittämiseksi ja parantamiseksi voidaan nähdä myös henkilötietojen suojan näkökulmasta kannatettavina. Useinhan tietosuojan puutteet ilmenevät juuri henkilötietojen määräysvallan ja hallinnan menetyksenä. Esitykseen sisältyy nimenomaan tietoturvallisuutta koskevaan 4. lukuun sisältyvät säännökset, jotka omalta osaltaan tukevat tai täsmentävät EU:n tietosuoja-asetuksen 24 ja 25 artiklan tavoitteita.

Haasteet tietosuoja-asetuksen näkökulmasta

Vaikka perusteluissa on viittauksia tietosuoja-asetukseen jää esitetyn lain suhde tietosuoja-asetukseen epäselväksi. Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetuksen aikana todennut, että henkilötietojen suojan perustuslailliset vaatimukset sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden osalta voidaan täyttää myös yleisellä tietosuoja-asetuksella ja säädettävällä kansallisella yleislailla. Lisäksi perustuslakivaliokunta on todennut, että kansallisen erityislainsäädännön säätämistä tulisi välttää ja varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 14/2018 vp).

Viranomaisten osalta henkilötietojen käsittely perustuu tyypillisesti tietosuoja-asetuksen 6. 1 c) ja e) alakohtiin ja asetuksen 6.2 artiklan mukaan jäsenmaat voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen mukauttamiseksi käsittelyssä, joka tehdään näillä perusteilla.

Suhteessa tietosuoja-asetukseen tässä esityksessä näyttäisi oleva kolme sääntelyn kohdetta, joiden voi katsoa täydentävän tietosuoja-asetuksen mutta menevän pitemmälle kuin asetus ja osittain myös tuottavan ratkaisuja, jotka eivät ole tietosuoja-asetuksen mukaisia.

Ensinnäkin säännökset, jotka viittaavat tietojen säilyttämiseen (21 §) liittyvät tietosuoja-asetuksen 5.1. e) kohdan henkilötietojen säilyttämisen rajoittamisen periaatteeseen. Periaate on muotoiltu siten, että yleisen edun mukaiset arkistointitarkoitukset, tieteellinen ja historiallinen tutkimus voidaan ottaa huomioon siten kuin asetuksen 89 artiklassa tarkemmin säädetään. Näiltä osin katson, että ehdotettu säännös (21 §) lähinnä täsmentää ja täydentää tietosuoja-asetuksen säilyttämisen rajoittamisen periaatetta.

Toiseksi esityksen 4. lukuun on koottu tietoturvallisuuteen liittyvät säännökset, joiden voidaan katsoa olevan monelta osin rinnakkaisia ja jopa pidemmälle meneviä kuin tietosuoja-asetuksen 5.1 f) ja 32 artiklan vaatimukset. Tietosuoja-asetuksen vaatimukset perustuvat tilannekohteiseen riskiperusteiseen lähestymistapaan kuin esim. esityksen 14 §, joka liikenteen salausvaatimus on sidottu yksinomaan siirrettävän tiedon salassa pidettävyyteen.

Kolmanneksi esityksen 22 §:n luovutussäännöksessä ei ole otettu huomioon sitä, että henkilötietojen luovuttamista on tietosuoja-asetuksen näkökulmasta tarkasteltava henkilötietojen käsittelynä ja erityisesti suhteessa henkilötietojen käsittelyn alkuperäisen käsittelytarkoitukseen eli keskeisen tietosuojaperiaatteen kannalta. Tietosuoja-asetuksen 6.4 artiklassa on säädetty käsittelytarkoituksen ns. yhteensopivuusarvioinnista ja jollei sen perusteella muuta käsittelyä voida pitää yhteensopivana on kansallisella lailla mahdollisuus säätää siitä poikkeuksia niillä edellytyksillä, jotka 6.4 artiklassa esitetään. Ehdotettu säännös perustuu julkisuuslain mukaiseen sääntelyyn salassapitoperusteineen ja niistä tehtävineen poikkeuksineen säädettäessä viranomaisten tiedonsaantioikeuksista.

Julkishallinnossa henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn perushaaste on käyttötarkoitussidonnaisuuteen perustuvan sääntelyn (nykyään tietosuoja-asetus ja sitä täydentävä tietosuojalaki) ja salassapitosäännöksiin ja niiden poikkeuksiin perustuvan sääntelyn (julkisuuslaki) erot ja niiden yhteensovittaminen varsinkin tietosuoja-asetuksen aikana. Kun vanha EU:n tietosuojadirektiivin (1995) täytäntöön pantiin Suomessa henkilötietolailla ja osittain julkisuuslain henkilötietojen salassapitosäännöksillä ja henkilötietojen luovutussäännöksillä, olisi tietosuojalain valmistelun yhteydessä tullut arvioida uudelleen myös nämä julkisuuslain säännökset, jotka eivät vastaa tietosuoja-asetuksen käsittelytarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Tällainen julkisuuslain uudelleen arviointi tulisi tehdä ensi vaalikaudella, jotta julkisuusperusoikeuksia ja henkilötietojen suojan perusoikeuksia koskevat vastakkaiset vaatimukset voitaisiin ratkaista sellaisella oikeudellista punnintaa edellyttävällä säännöksellä, jolla voidaan tapauskohtaisesti yhteensovittaa henkilötietojen suojaan ja yleisten asiakirjojen julkisuuteen liittyvät oikeudelliset jopa perusoikeudelliset vaatimukset.